HIIU KOGUJA 2 1990

ARENDUSKESKUSE «LEIGER» JA HIIU KOGUJATE SELTSI INFOLEHT

Eesti omad postmargid

on veel läbirääkimiste tasemel. Juba praegu on otsustatud, et NSVL markidele ületrükke tegema ei hakata. On selge, et eesti margid peavad olema valmis samaks ajaks, kui eesti raha. Samas aga sõltuvad nominaalid otseselt Eesti krooni kursist.

Markide kavandite saamiseks korraldatakse konkurss vabariigi graafikute vahel.

On juba alustatud läbirääkimisi sobiva trüki- ja ka kollektsioonimarkide turustusfirma leidmiseks.

Üleliidulisest kollektsionääride ühingust

Möödunud aasta oktoobris toimunud Üleliidulise Kollektsionääride Ühingu asutamiskongress seadis ühingu peamisteks ülesanneteks nõukogude kollektsionääride teadusliku uurimistöö ja loomingulise tegevuse koordineerimise, kollektsionääri kui isiku kaitse. Kollektsioneerimise kui ühe individuaalse töise ja ühiskondlikult kasuliku tegevuse kaitse ja lõpuks isiklike kollektsioonide, kui riikliku tähtsusega materiaalse kultuuri ühe osa kaitse.

Uue ühiskondliku organisatsiooni peamiseks ellukutsujaks oli Nõukogude Kultuurifond.

Ühingu juhatuse aadress on 121 019 Moskva, Gogoli puiestee 6.

(Järg 2. lk.)

ART-GROUP Ltd oy
TAIDEGALLERIA

OSTAA JA OTTAA MYYNTIIN

Alkuperäistä uutta ja vanhaa, korkealuokkaista Venäjän ja Neuvostoliiton taidetta, posliinia, ikoneja ja antiikkia. Vanhaa hopeaa, kunniamerkkejä, mitaleita ja rahaa.

TOIMISTO:
Erkki Honkanen, Runeberginkatu 19 A,
SF-00100 HELSINKI, Puhelin 90-496 159

Kollektsionääride kokkutulek
Kollektsiooniesemete OST, MÜÜK ja VAHETUS

22. aprillil algusega kell 10.00
Tallinna 9. KK ruumides, Õismäe tee 130.

Ülevabariigilised kokkutulekud on alati rahvarohked.

Külastage näitust

EESTI RAHA JA VÄÄRTPABERID

Tallinna Linnamuuseumis Vene t. 17.
Avatud iga päev, v. a. teisipäevadel, kella 10.30—17.30.

Üleliidulisest...

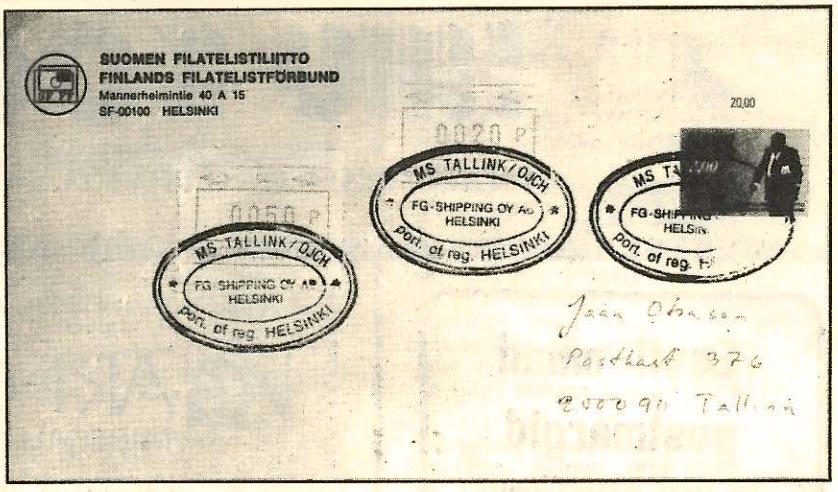
(Algus 1. lk.)

Asutav kongress valis 34-liikmelise juhatuse ja selle esimesel koosolekul valiti 10-liikmeline büroo järgmises koosseisus: A. S. Lazarev (juhatuse esimees), V. A. Strelkov, S. N. Russakov, K. D. Lebedkin (juhatuse vastutav sekretär), A. J. Asinovski, B. A. Dudakov, A. S. Tarsis, G. A. Štšetinin, J. A. Strigatšov.

Ühingu ajalehena on alustanud tegevust «Vestnik kollektsionera», mille ilmumispaigaks on Gorki linn ja peatoimetajaks V. B. Pantelejev, kes on ka oblasti eksliibriseklubi juhatuse aseesimees.

Lehe üksiknumbri hind on 20 kop. Tellida saab aadressilt: 603 098 Gorki 98, postkast 243. Aastatellimuse hind Rbl. 2.52. (Seni on saabunud 2 numbrit. Toim.)

Soovime omaltpoolt edu nii naaberriigi vastsele ühingule kui tema ajalehele!

Selle, mis aastate jooksul on MS «Georg Otsale» üle jõu käinud, on MS «Tallinnk» teoks teinud kohe oma tegevuse alul — koos laevaliiklusega ka laevapost!

EFL volikogus

* EFL põhikiri registreeritud.

* 10 võimaliku liikmesorganisatsiooniga veel suhted ebaselged.

* Väino Karmi volikogu sekretäriks.

Eesti Filatelistide Liidu volikogu kogunes esmakordselt 3. märtsil Tallinnas. Koosolekut juhatas volikogu esimees Jüri Kenn. Tema poolt välja pakutud volikogu töökorralduse põhimõtted said osavõtnute toetuse.

Põhjaliku informatsiooni EFL hetkeseisust esitas juhatuse esimees Uno Kuusik. EFL põhikiri registreeriti kultuuriministeeriumi vahendusel 7. veebruaril. Meie suhete määratlemiseks NSVL Filatelistide Liiduga on sõlmitud vastav koostööleping. Kahjuks pole veel lõppenud seniste ÜFÜ osakondade reorganiseerimine iseseisvateks EFL liikmesorganisatsioonideks. Mitme organisatsiooniga on kontakt olemas ja liitumine EFL-ga vaid lähema aja küsimus. On aga neidki, kellest midagi kuulda pole. Mitu organisatsiooni on avaldanud soovi jätkata tegevust «kogujate seltsina» (kas Hiiu Kogujate Seltsi eeskujul?). Rahvusvaheliselt tunnustatud organisatsioonilisi põhimõtteid silmas pidav EFL juhatus pole nõustunud niisuguste avara tegevusväljaga ühenduste vastuvõtmisega. Olgu siinkohal lisatud, et EFL liikmeks pole Hiiu Kogujate Selts, vaid Hiiu Kogujate Seltsi Filateeliaklubi. Veel informeeris U. Kuusik oma reisist Helsingisse. Toimusid kõnelused Soome Filatelistide Liiduga. Sisuks Eesti filatelistide suhted Soome huvikaaslastega ja Eesti võimalustest liitumiseks põhjamaade koostööprojektidega.

Seoses Eesti omade postmarkide väljaandmise küllalt reaalse perspektiiviga, tegi volikogu sideministeeriumile ettepaneku, filatelistidest koosneva ekspertkomisjoni kaasamiseks postiemissiooni kujundamisega seotud küsimuste lahendamisele.

Väino Karmi tegi ettepaneku koostada kontseptsioon filateelia arendamiseks Eestis. Volikogu pidas ideed asjalikuks ning valis V. Karmi kontseptsiooni projekti välja töötava komisjoni etteotsa. Juba 31. märtsil kogunetakse taas, et seda ära kuulata ja läbi arutada.

Organisatsiooniliste küsimuste raames valiti lisaks esimehele volikogu töö korraldamiseks veel sekretär, kes vajadusel ka esimehe kohustusi täidaks. Seda ametit hakkab pidama Väino Karmi.

⊙ ● ⊙

* 31. märtsi volikogu

* Eesti posti ja filateelia hetkeseis.

Koosolek algas volikogu liikme, ENSV Sideministeeriumi Postside ja Ajakirjanduse Levitamise Peavalitsuse ülema Ants Litvinovi informatsiooniga postside hetkeseisust ja lähemast perspektiivist. Rõõmustavat napilt. Tulevik niisama raskesti prognoositav kui Eesti Vabariigi taastamise aegki. EFL-ilt loodetakse keerulisel ümberkorraldamisperioodil asjatundlikku abi. Aega on vähe, sest üheaegselt oma rahaga vajame ka omi postmarke..

Enamus volikogu koosoleku ajast kulutati programmi läbiarutamiseks, mis käsitles filateelia arendamist Eestis. Kogu sellealane tegevus jaotati valdkonniti vastavate toimkondade ning komisjonide vahel: majandus, propaganda, kirjastamine, näitused, ekspertiis, välissidemed, žüriide tegevus, töö noortega, postiajalugu, postiemissiooni kujundamine. Nimetatud valdkondade tegevus piiritleti vastavate alapunktidega. Algselt välja pakutud variant leidis arutelu käigus rohket täiendamist-parandamist nii sisuliselt kui ka redaktsiooniliselt.

Lõpetuseks kõneles juhatuse vahepealsest tegevusest Uno Kuusik. Nimetati postiemissiooniga tegelevasse komisjoni liikmed EFL-i poolt (Gans, Kaldver, Karmi, Kenn, Kuusik ja E. Must).

Elmo VIIGIPUU

Omad rahad tulevad — millised nad peaksid olema?

Paberraha võltsimise ajalugu on sama vana kui paberraha ise. Seetõttu on paberraha trükkijad igaveses võidujooksus võltsijatega.

Tänapäeval on paberrahale suurimaks ohuks värvi-kopeermasin. Just viimane on ergutanud rahatrükkijaid välja mõtlema järjest uusi turvategijaid.

Kõikvõimalikest värvikombinatsioonidest, kaasa arvatud sujuv üleminek ühest värvitoonist teisele, ei ole kaitset kopeermasina vastu. Olulisem on sügavtrükis trükitud eriti peen graveeritud joonis ja mitmesugused lisaturvategijad. Väga oluline on ka paber, selles esinevad vesimärgid, värvitud kiud, selle helendumine fluorestseeruvas valguses, sellesse valatud turvalõngad jne.

Kaasaja trükitehnika on lisanud neid turvategijaid veelgi. Üks neist on optiliselt muutuv pildiosa — hologrammitaoline metallihelgiga osa, mis sedelit pöörates muudab oma värvi, või moodustab teatud pildi (oli kasutusel ka Soome tänavustel esimestel populaarsetel postmarkidel).

Üks turvavahendeist on sedeli eri külgedele trükitud osad, mis vastu valgust vaadates moodustavad ühise terviku, näit. «D» täht SFV uutes sedelites.

Austria 5000 šillingi sedelis on nn. fatentspilt. Sedeli suunas küljelt vaadates tuleb osas sedelipinnast nähtavale uus joonis «5000».

Mitmed riigid: Canada, Rootsi, Holland ja Portugal on kasutanud kopeermasinavõltsingute vältimiseks mikrotrükki, mida on kerge näha luubiga, kuid mida kopeermasin ei erista.

Kõigi nende vahendite hulgast tuleb leida sobiv kombinatsioon ka Eesti rahadele, mis väldiks nende võltsimise tänapäevasel tehnikatasemel.

Muinsuskaitse tähtpäevamargid

«Muinsuskaitse Sõnumid» nr. 1/2 1990 toob ära Guido Pandi artikli «Muinsuskaitse Seltsi tähtpäevamarkidest». Üles on loetud 9 marki alates jõulutest 1988 ja lõpetades 1989. a. lõpuga.

1. 25. 12. 88. Jõulud 1988 Eestimaal. Tiraaž 5000. Poognas 8 marki.
2. 24. 02. 89. Eesti Vabariigi aastapäev. Tiraaž 5000. Poognas 8 marki, 2 erinevat värvitooni.
3. 04. 06. 89. Eesti Lipu 105. aastapäev. Tiraaž 10 000. Poognas 10 marki.
4. 17.—18. 06. 89. 120. aastat Eesti esimesest üldlaulupeost. Tiraaž 10 000. Poognas 10 marki.
5. 25. 06. 89. K. Pätsi ausamba taasavamine. Tiraaž 2x10 000 (heledam ja tumedam sinine). Poognas 10 marki.
6. 22. 07. 89. 150 a. J. Hurda sünnist. Tiraaž 10 000. Poognas 10 marki.
7. 30. 09. 89. Lüganuse mälestussamba taasavamine. Tiraaž 50 000. Poognas 10 marki.
8. 25. 12. 89. Jõulud 1989. Tiraaž 50 000. Poognas 10 marki.
9. (1989. a. lõpp). Eesti Rahva Muuseumi taastamise heaks. Tiraaž 49 800. Poognas 6 marki, 4800 kollast, 2650 rohelist ja 850 sinist poognat.

Vahepeal on lisandunud veel kolm:

10. 02. 90. 70 a. Tartu rahust. Tiraaž 9000. Poognas 6 marki.
11. 24. 02. 90. Eesti Vabariigi aastapäev. Tiraaž 12 000. Poognas 12 marki.
12. 11. 03. 90. Eesti Kongress. Tiraaž 9600. Poognas 12 marki.

Möödunud aastal on ilmunud kaks tähtpäevamarki ka teiste organisatsioonide poolt.

1989. I Ülemaailmsed Eesti noorte päevad. Poognas 10 marki.

1989. 70 aastat rahvuslikku Tartu Ülikooli. Pooled musta, pooled sinise üldtekstiga. Poognas 11 marki.

Raamatukaubastu raamatuoksjonilt 31. märtsil Tallinnas

VALIKULINE VÄLJAVÕTE

D. Garnegie. Kuidas võita sõpru ja mõjustada inimesi	20.—/60.—
Eesti Biograafilise leksikoni täiendusköide	150.—/150.—
Eesti. Maa, rahvas, kultuur. Poolnahkköide	150.—/470.—
Kalevala. 1939. Tartu	60.—/160.—
A. Kivikas. Nimed marmortahvlil. 1942	25.—/80.—
E. Laaman. Eesti iseseisvuse sünd. I—VI	350.—/690.—
Johan Laidoner. Mälestusi kaasaegseilt	150.—/250.—
Looming. 1939. Poolnahkköide	75.—/75.—
M. Mitchell. Tuulest viidud. I—II. Toronto	50.—/110.—
F. Nietsche. Mida kõneles Zarathrustra	25.—/150.—
Pärnumaa	100.—/200.—
K. Päts. Tema elu ja töö.	100.—/140.—
Balthasar Russov. Liivimaa Kroonika. Stockholm	30.—/340.—
Jaan Tõnisson töös ja võitluses	125.—/205.—
Võrumaa	100.—/280.—
Väike entsoklüpeedia	120.—/130.—
Välis-Eesti tegelased	40.—/130.—
Üleüldine Ajalugu. I—II. 1911. Poolnahkköide	50.—/260.—

2. 03. 90. algas regulaarne lennupostiliiklus liinil Tallinn—Stockholm.

Lennukil kulub antud vahemaa ületamiseks ainult 30 minutit. Aviokirjad jõudsid aga pärale 10 päevaga!

Kus olid kirjad üheksa päeva?

Lühiuudiseid

ÜLEMAAILMSED HIIDLASTE PÄEVAD '90

2.—8. juulini toimuvad ülemaailmsed hiidlaste päevad. Ulatuslikku programmi kuulub ka kollektsioonide näitus «Millest tunned Hiiumaad». Korraldajaiks Hiiumaa Koduloomuuseum ja Hiiu Kogujate Selts. Näha saab postkaarte, rahasid, raamatuid, etnograafilisi esemeid ning mõnda muudki. 5. juuli pärastlõunal on kavas korraldada kogujate kokkutulek, kuhu on eriti oodatud kõik Hiiumaast huvitatud kollektsionäärid.

— ⊙ —

HIIU RUUT '90

FILATEELIAKONKURSS KÄRDLA 28. aprill–6. mai

Otsustavasse järku hakkab jõudma filateeliakonkurss «HIIU RUUT '90». Esimesed võistlustööd ootavad oma tundi Hiiumaal. Osa on kogunenud Tallinna EFL kontorisse, et Hiiumaa-sõit üheskoos ette võtta. Mitmekesine on osavõtjate pere (esmaesinejast kuni maailmanäituse kuldmedali omanikuni) ja kogude temaatika (sport, tehnika, poliitika, loodus . . .). Näitusel näeb kõike seda 28. aprillist kuni 6. maini Kärdla kultuurimajas.

— ⊙ —

SMFS — see tähekombinatsioon tähendab Saare Maakonna Filatelistide Seltsi alates 19. detsembrist 1989. a. Selts ühendab 95 täiskasvanud ja 65 noorliiget kõigilt kollektsioneerimisaladelt.

— ⊙ —

Kollektsioonide näitus «Kuressaare—90» toimub 21.—22. aprillini Kuressaare 9-kl. Koolis. Osalevad saarlased, täiskasvanud ja noored oma kogudega erinevatelt kogumisaladelt.

Näitusel tuleb müügile seltsi ümbrik ja suveniirmargi poogen. Mõlemal ületrükk: filateelianäitus «Kuressaare—90». Tellimisvõimalus aadressil: 203 300 Kuressaare, pk. 43, SMFS.

«Hõbevalge» «Apollo» postkaardipäevadel

10.—11. märtsini toimusid Helsingis hotellis «Intercontinental» Soome postkaardiühingu «Apollo» 6. postkaardipäevad. Hotelli ballisaalis oli näitus ca 50 stendil, mille hulgas ka meie Anna Golubova «Eesti rahvariided» ja Jaan Otsasoni «Fidus». Kolmandik saalist oli müügilaudade all. Kohal oli 11 postkaardikaupmeest erinevatest linnadest, sealhulgas üks — G. Fredricsson — ka Rootsist. Müügil oli rikkalikus valikus postkaarte, kirju, postmarke, kollektsioneerimise abivahendeid. Väga palju oli uut postkaardialast kirjandust: Soome enda väljaandeid ja Lääne-Euroopa katalooge ning temaatilisi ülevaateteoseid.

Kohal oli ka Postivalitsus. Kasutusel näituse eritempel. Müügil olid näituse puhuks tehtud postkaart (kunstnik Matti Kota), kataloog ja plakat.

Näituse avamisel anti «Apollo» liikmetele, Tallinnas toimunud rahvusvahelise postkaardinäituse «Ühine meri» osavõtjatele üle nende kogudele omistatud medalid orgkomitee esimehe (J. Otsasoni) poolt.

Postkaardipäevad olid tegevus- ja rahvarohked. Lahkumisel tõdeti, et lisaks kahe sisutiheda päeva muljetele oli kaasa võtta ka täiendust isiklikele kogudele ning maha jäi hulga uusi lähedasi sõpru.

Suur aitähh «Apollole» ja apollolastele!

Tsemendivabriku «Port-Kunda» võlatähikud 1941. aastast

Tsemendivabrik «Port-Kunda» andis oma «raha» välja juba 1918. aastal. 1941. aasta võlatähikud anti välja 20. augustil 1941. a. kehtivusega kuni 1. oktoobrini 1941. a. ja õigusega pikendada ühe kuu kaupa.

Tähikuid oli viies väärtuses: 1, 3, 5, 10 ja 25 rubla, numeratsiooniga ca 1500-ni.

Iga võlatäht oli esialgselt varustatud nelja allkirjaga. Tsemendivabriku valitsuse poolt kirjutasid alla (järjekorras): J. Roonemaa, S. Bogojavlenski, A. Vasepuru, laekurina H. Kärt. Alates ca nr. 500-st, kirjutas Roonemaa asemel alla O. Püssi ja teatud ajavahemikul Bogojavlenski asemel J. Sprenk. Ülejäänud alla kirjutajad ei ole vahetunud.

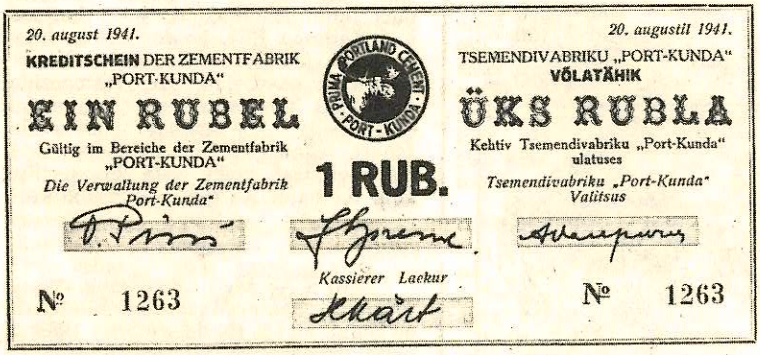
Võlatähtedel on fikseeritud esimesel kahel kohal kolm erinevat allkirjakombinatsiooni:

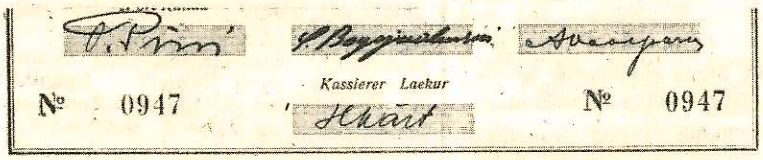
Roonemaa—Bogojavlenski
Püssi—Sprenk
Püssi—Bogojavlenski

Võlatähikute tagaküljel on fikseeritud väljastamine tehase ümarpitsatiga.

Enamus sedeleid on ka pikendatud kuni 1. novembrini 1941. a. (vabriku kahekealine sirgtempel ja laekuri H. Kärti allkiri).

Väike osa sedeleist on käibel olnud ja pikendatud tsementitehast põlevkiviga varustanud Ubja kaevanduses (kahekealine sirgtempel UBJA Põlevkivi kaevandus ja T. Waltoni allkiri)

Siit nurgast ja

Temaatiline filateelia on tõusuteel kogu maailmas. Järjest enam ilmub vastavaid rubriike filateelia ajakirjades.

«Philexfrance»-il oli esile pandud 123 temaatilist kogu. Tase oli kõrge — 11 kulda (Sveits, Prantsusmaa, Lääne-Saksa + 1 kogu Brasiiliast), neist 3 linnu teemat, 2 olümpiamängude, 1 jahinduse, skautluse, lõvi ja meditsiini teema. Suure kullatud hõbemedali sai 26, kullatud hõbeda 33, suure hõbemedali 24, hõbemedali 17, hõbetatud pronksi 8 ja pronksmedali 1.

*

Järgmine temaatilise filateelia maailmanäitus toimub 1992. aastal Itaalias, Genuas. «Genova-92»-le oodatakse 220—230 temaatilist kogu.

*

Mõni nädal tagasi Helsingis toimunud oksjonil saavutati Soome mündi rekordhind. 1867. a. hõbe-kahemargane tõusis 182 000 margani. Müüdud raha oli kuues tuntud eksemplar maailmas ja siirdus nüüd Joensuusse ühe ehitusettevõtja kogusse.

*

Soomes on numismaatiliste ühinguite liikmeid ca 3500. Mündikogujate üldarvu hinnatakse aga kümnetesse tuhandetesse.

*

Tallinnas toimus esimene ühine koosviibimine Soome Numismaatikute Liidu liikmete ja Eesti huvikaaslaste (Hõbevalge) vahel. Malemaja ruumides toimunud üritus pakkus huvi ja rahuldust mõlemale poolele ning pani aluse järgnevale ühistegevusele.

*

Filateelianäituse Helsinki '90 tulemuste hulgast leiame ka natuke Eesti-ainet.

Suure kullatud hõbemedali sai **Bror-Erik Sahlstedti kogu «Eesti 1945. aastani»**. Medalile kaasnes ka Soome Filatelistide Liidu auhind.

Björn-Erik Saarineni «Soome tempelmargid» sai kullatud hõbemedalile lisaks Eesti Filatelistde Liidu auhinna.

Bror-Erik Sahlstedti teine kogu «Eesti 1945. aastani» sai hõbemedali.

Eesti Filatelistide Liidu auhinna sai ka noorsooklassis esinenud Salla Poikolainen kogu «Ida-Soome loodusmatk» eest.

Näitust iseloomustas eriti võimas temaatilise filateelia esiletungimine. Tervelt 11 kogu sai kullatud hõbemedali või kõrgema auhinna ja seega õiguse minna rahvusvahelistele näitustele.

*

Tampere '89 näitusel oli kaks Eesti-ainelist kogu: Aimo Isotupa «Eesti» sai hõbemedali ja Ragnar Graeffe «Eesti» hõbetatud pronksi.

*

Filateeliaalase kogumisobjekti rekordhind maksti mõni aeg tagasi New Yorgis toimunudj oksjonil USA 1918. a. 24 Cents vigatrüki (lennuk kummuli) neliplokist. 1918. aastal saja muu postmargi hulgas 24 dollari eest ostetud haruldus tõusis nüüd 1,1 miljoni dollarini.

sealt nurgast

M. a. «Abophili» viimane nr. teatab, et esimene rahvusvaheline postmargioksjon SDV-s toimub 5. mail 1990. a.

*

Alates 1989. aastast on Soome käiberahade hulgas jälle 100-margaline münt, selleks on Lahti MM võistluste hõberaha. Erinevalt eelmistest tähtpäevarahadest on selle tiraaž vaid 100 000.

Samal aastal järgnes sellele Ateneumi 100-margaline ja k. a. kolmandana Sõjainvaliidide Vennasliidu 50. aastapäevale pühendatud 100-margane münt. Mõlema tiraaž on samuti 100 000.

*

Ka margid isekleepivaks! USA post katsetas esmakordselt isekleepivat marki 1974. a. 10 C jõulumargiga. Nüüd on ilmunud uued 25 C isekleepivad margid 18 tk. vihikus (hind 5 dollarit) ja teine variant 18 tk. rullis (hind samuti 5 dollarit).

*

Tänavu saab maailma esimene postmark 150 a. vanaks. Seda tähistatakse filateelianäitusega «London-90» 3.—13. V 1990. a. Alexandra Palees Inglismaa kuninganna Elizabeth II patronaaži all. Näituse maht on 3000 stendi (60% soovijaist ei mahtunud). Esindatud on 107 postivalitsust ja 160 kaupmeest, oodatakse 75 000 külalist. Päevapileti hind on 5 naela.

Järeldusi Põhjamaade postkaardinäitusest

Ei hakka peatuma näituse sisul. Kõik külastajad ja ka osavõtjad andsid näitusele väga hea hinnangu.

Näitus oli aga ka võistlusnäitus ja siin on meil žürii töös, aga eriti kohtunike kvalifikatsiooni ja teadmiste tõstmisel veel pikk tee ees. Vajaka jääb just oskusest hinnata neid kaarte ja teemasid, millega ei ole seni kokku puutunud (teiste riikide postkaardid). Jõudsime veendumusele, et järgmistel taolistel rahvusvahelistel võistlusnäitustel peab žürii koosseisus olema kindlasti esindaja igast osavõtvast maast.

Näituse tulupoolelt jäi halbadest ilmadest tingitud tagasihoidlikuma külastatavuse pärast märgatav osa laekumata. Sellele vaatamata olid lõpuks kõik tehtud kulutused kaetud.

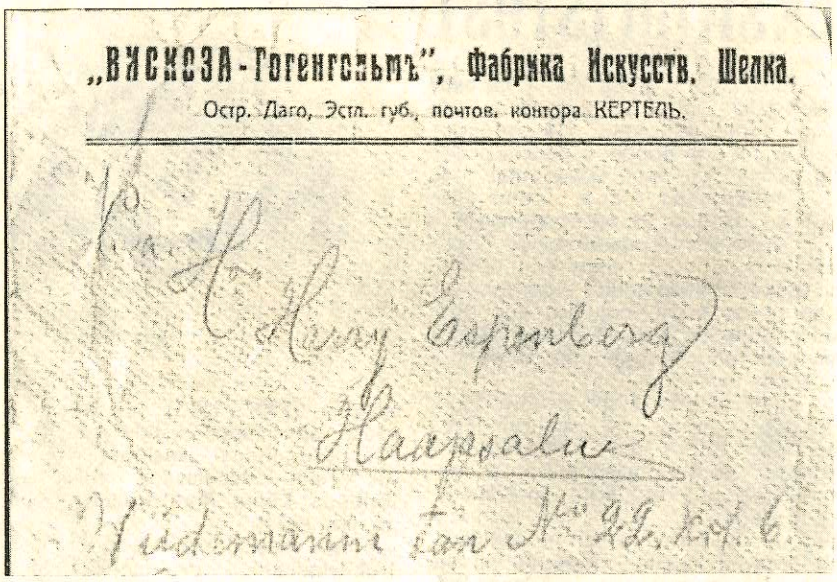
Kasumiks võime lugeda sõlmitud sõprussidemed Soome «Apollo» sõsarühinguga, väärtuslikud ühistöö kogemused, täienenud erialase kirjanduse riiuli.

Soovime kõigile head pealehakkamist järgmisteks näitusteks valmistumisel!

Jaan OTSASON,
Näituse «Ühine Meri» orgkomitee esimees

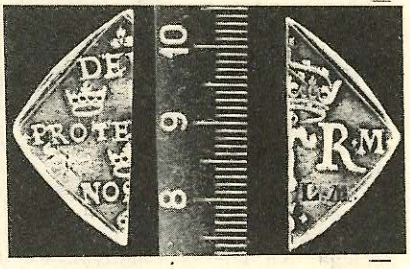
Kaunis kollektsioonieksemplar Hiiumaalt.

«HK» KÜSIB

Kõrgessaare «Viskoosa»-tehase eluiga oli väga lühike, sellele vaatamata oli tehasel ka oma firmaümbrik (vt. foto!). Kas on kellelgi säilinud seda postist läbikäinuna, siis postitempliga ja postmargiga varustatuna?

— ⊙ —

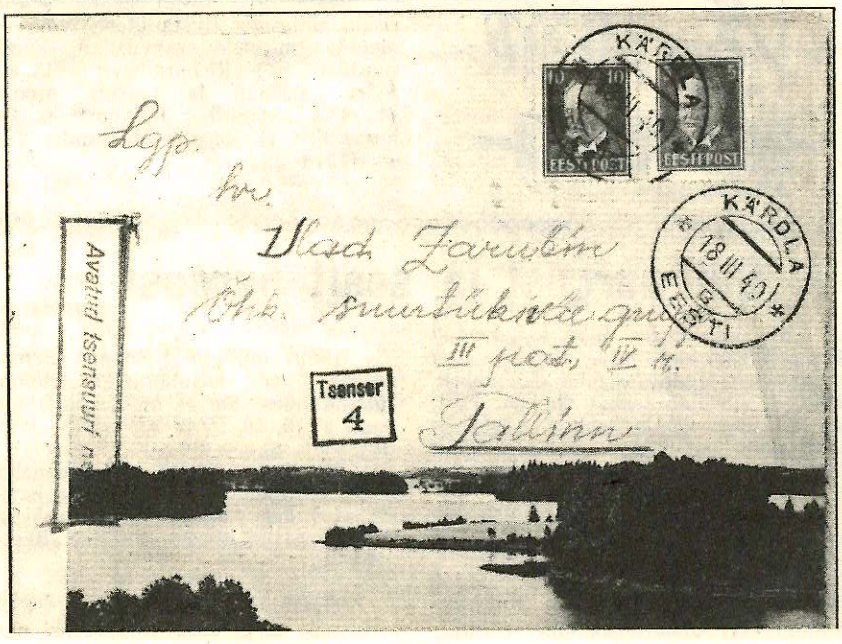
Rootsi Johan III poolitatud 4-margasele klippingule on löödud kontramark L. M.

Kes oskab öelda midagi kontramargi tähenduse ja klippingupooliku kasutuse kohta?

— ⊙ —

1941. a. maikuu 23. päeval anti välja käskkiri, mis nägi ette avada Tallinnas, Soo tänavas nr. 45 Tallinna VI abisidejaoskond. Abisidejaoskond avati 26. 05. 1941. a. ning suleti 26. 08. 1941. a. Tänaseni ei ole õnnestunud leida ühtegi saadetist selle sidejaoskonna kalendertempli jäljendiga, samuti ei ole teada, kes oli selle sidejaoskonna ülemaks. Küll on aga teada, et Saksa okupatsiooni alates jäi tööta endine Tallinna VI abisidejaoskonna postiljon Helmi Kurut (*27. 08. 1912), kes siis elas Rataskaevu tn. 2—5. Kas on keegi pädev teatama infot selle inimese kohta?

Samuti teavet 1960. aastate algul Eesti postiajalugu uurinute J. Drews'i ja Arnold Rosenberg'i kohta?

Eksliibristest

Eksliibrise ajalugu ulatub ca 3400 aasta taha. Sellest ajast on pärit egiptuse vaarao Amenophis III papüürusкäsikirjade säilitamiskastidest leitud fajansstahvlike, mis täitis omal ajal, s. o. 1400. aastal e. m. a. samu ülesandeid, mis praegu on eksliibrisel.

Järgmise raamatuomanduse märkimise viisina võib nimetada tempelmärgistust. Vanimaks võib pidada e. m. a. kasutatud moodust, kus igale savitahvlile tehti sissekirjutus «Assurbanipali, maailma kuninga, Assüüria kuninga palee».

Jaapani eksliibrised on teada 10. sajandist meie ajaarvamise järgi, Euroopa vanimad loodi aga alles XIV sajandil. Need on pärit kloostrite raamatukogudest, teostatud joonistustena. Alatihti on selleaegsed raamatumärgid varustatud ähvardussalmidega, mis peavad kaitsma raamatut varaste eest. Vanim meie ajani säilunud käsitsimaalitud eksliibris on 1353. aastal kujundatud pärgamendilehele, mis märgistas premonstraatlaste mungaordu abtkonna raamatukogu omandust Alam-Baieris.

Esimeseks trükitud eksliibriseks Euroopas peetakse Biberechi ordumunga Hildebrand Brandenbergi eksliibrist, mis pärit 1470. aastast. See on käsitsi koloreeritud puulõige.

XVI sajandil saab eksliibriseloomingu hoogu Lõuna-Saksamaal ja Šveitsis. Mitmed selle aja kuulsad kunstnikud, nagu näiteks Albrecht Dürer (1471—1528), Hans Sebold Beham (1500—1550), Lucas Cranach vanem (1472—1553), Hans Holbein noorem (1497—1543) ja mitmed teisedki, on loonud eksliibriseid.

Eesti pinnal kasutusel olnutest on vanim teadaolevaist 1660. aastal Tallinna Linna Magistraadile loodud raamatumärk.

Iga ajastu oma kasutusel olevate trükitehnikatega on mõjustanud ka eksliibriste loomist. Näiteks XV sajandil ja XVI sajandi esimesel poolel oli valitsevaks tehnikaks puulõige, alates XVI sajandi teisest poolest pikaks ajaks (kuni XVIII sajandi lõpuni) on domineerivaks metallilõige, ehkki luuakse edasi ka puulõikes.

XIX sajandil ilmuvad litograafiatehnikas valmistatud raamatumärgid. Iga konkreetse eksliibrise valmimisajal valitsenud kunstivool (gootika, renessanss, rokokoo, juugend jt.) on mõjustanud kujutatavat. Nii on alates rokokooajastust ohtrasti kasutatud allegoorilisi ja mütoloogilisi motiive, ka maastikku antiikaegsete ehitiste varemetega. Nii laienes tunduvalt eksliibriste motiivistik, mis eelnevatel aegadel oli põhiliselt leppinud vappmotiividega.

Hiljem on maailma eksliibrisekunstis kasutatud kõiki graafika- ja trükitehnikaid, ka fotograafilist paljundust. Vanimaks eesti **kunstipäraseks** eksliibriseks loetakse Kristjan Raua sulejoonistusena valminud raamatumärki oma vennale, maalija Paul Rauale. See on dateeritud 1900. aastaga.

Peale 1910. aastat Eestis eksliibriseloominguga alustanutest võib nimetada mitmeid rahvusliku kunsti suurmehi, nagu Richard Kivit (1913. a.), Märt Laarman ja Gustav Mootse (1914. a.), Günther Reindorff ja Oskar Kallis (1915. a.), Aleksander Tassa (1918. a.).

Järgnevad aastakümned tõid eksliibrisekunsti Ado Vabbe (1932. a.), Arkadio Laigo (1932. a.), Paul Luhteini (1932. a.), Hando Mugasto (1932. a.), Evald Okase (1934. a.), Esko Lepa (1937. a.), Richard Kaljo (1939. a.). Nõukogude võimu algaastatel satub eksliibrisekunst põlu alla kui «väikekodanlik». Alles 1950. aastate teisel poolel toimub rahvuslik eksliibriserenessanss, mis seotud põhiliselt Richard Kaljo ja Esko Lepa nimedega.

Tänu Paul Amburi artiklitele lääneriikide eksliibriseperioodikas saab Eesti eksliibris 1960. aastatel ülemaailmse huvi ja tähelepanu osaliseks. Praeguseks on esile kerkinud rida huvitavaid loomeisiksusi nagu Vive Tolli, Vello Vinn, Henno ja Jüri Arrak, Väino Tõnisson, Silvi Väljal, Villu Toots, Lembit Lõhmus, Külliki Järvila, Vladislav Staniševski ja mitmed teised, kellede looming on kõrgelt hinnatud maailma eksliibriseringkondades.

Eesti eksliibriseloomingu talletajateks ja propageerijateks on kollektsionäärid, kes koondunud mitmetesse paikkonniti tegutsevatesse eksliibriseklubidesse (vanimaks klubiks on 1939. aastal loodud Tallinna Eksliibriseklubi). Alates 1989. aastast töötab Eesti Eksliibriseühing, kelle tulevikueesmärgiks eksliibrisealaste trükiste väljaandmine ja ametlike kontaktide loomine teiste riikide eksliibriseorganisatsioonidega. Asjast huvitatuil on võimalik Eesti Eksliibriseühinguga ühendust võtta aadressil: 200 090 Tallinn, Peapostkontor a/k 474, Eesti Eksliibriseühing.

Priit VAHER

Siit nurgast ja sealt nurgast

18. novembril 1989. a. loodud Eesti Eksliibriseühingu infolehest on liikmeteni jõudnud juba 5 numbrit. Infoleht sisaldab teavet ühingu, Eesti ja välismaa eksliibriseelust. Infolehe koostajaks on ühingu president Priit Vaher ja selle tiraaž on 50 eks.

*

Lääneriikides on laialdaselt kasutusel plastmassist telefonikaardid telefoniautomaatide kasutamiseks. SFV-s Holzkirchenis on juba loodud ka esimene Telefonikaartide Kogujate Ühing (Telefonkartensammlerverein).

*

Ilmus müügile I Soome telefonikaartide sari kasutamiseks telefoniautomaatides. Sarjas on 4 kaarti hinnaga a' 10, 30, 50 ja 100 SMK.

*

Maailma suurim rahvusvaheline ühing on UPU — Ülemaailmne Postiliit oma 170 liikmega (11 rohkem, kui ÜRO-l). Liit on asutatud Bernis 1874. a.

*

Huvitav on märkida, et UPU eeskirjade järgi saab vastuvõttev maa iga kilo (kirjaposti) eest, mis väljast posti rohkem tuleb, 8 kuldfranki, mis tänapäeval võrdub ca 12,5 Soome margaga.

*

650 000 Lääne-Saksa marka maailma kalleima mündi eest! Üks araabia miljonär tõstis 4,28 gr kaaluva esimese puhta islamimündi — Umajaadide kaliifi Abd el Malik'i kulddinaari — hinna 20. 6. 89 Spink-oksjonil Zürichis 520 000 Schweitzi frangile, lisaks 10% komisjonitasu. Selliseid hindu saavutatakse vaid eriti kõrge kvaliteedi puhul. Tegu oli muinasjutuliselt ilusa mündiga aastast 700 peale Kristust.

EESTI EVANGEELIUMI LUTERIUSU KIRIKUD

Konstantin JAIK'i kirjastus.

Postkaartide loetelu.

1. Alatskivi
2. Ambla
3. Anna
4. Anseküla
5. Audru
6. Avinurme
7. Elva
8. Haapsalu Jaani
9. Haapsalu Lossi kirik
10. Hageri
11. Haljala
12. Halliste
13. Hanila
14. Hargla
15. Harju-Jaani
16. Harju-Madise
17. Helme
18. Iisaku
19. Jamaja
20. Juuru
21. Jõelähtme
22. Jõhvi
23. Jõhvi (sisev.)
24. Järva-Jaani
25. Järva-Madise
26. Järva-Peetri
27. Järva-Peetri kiriku sisevaade
28. Jüri
29. Kaarma
30. Kadrina
31. Kambja
32. Kanepi
33. Karja
34. Karksi
35. Karula
36. Karuse
37. Keila
38. Kihelkonna
39. Kirbla
40. Kodavere
41. Koeru
42. Kose
43. Kullamaa
44. Kuressaare
45. Kursi
46. Kuusalu
47. Kärla
48. Laatre
49. Laiuse
50. Lihula
51. Lohusuu
52. Lääne-Nigula
53. Lüganuse
54. Maarja-Magdaleena
55. Martna
56. Mihkli
57. Muhu
58. Mustjala
59. Mustvee
60. Mõisaküla
61. Märjamaa
62. Narva-Aleksandri
63. Narva-Jaani
64. Narva-Peetri
65. Narva-Jõesuu
66. Nissi
67. Nõo
68. Otepää
69. Paide
70. Paistu
71. Palamuse
72. Paldiski
73. Petseri
74. Piirsalu
75. Pilistvere
76. Puhja
77. Põlva
78. Põltsamaa
79. Pärnu-Elisabeti
80. Pärnu-Nikolai
81. Pärnu-Jakobi
82. Põide
83. Püha
84. Rakvere Kolmainu
85. Rannu
86. Rapla
87. Ridala
88. Risti
89. Ruhnu vana puukirik
90. Ruhnu vana kiriku sisevaade (altari p), (horis.)
91. Ruhnu vana kiriku sisevaade (vert.)
92. Rõngu
93. Rõuge
94. Räpina
95. Saarde
96. Saaremaa Jaani
97. Sangaste
98. Simuna
99. Suure-Jaani
100. Suure-Kõpu
101. Tallinna Jaani
102. Tallinna Jaani kiriku altar
103. Tallinna Jaani kiriku orel
104. Tallinna Toompea-Kaarli kirik
105. Tallinna Toompea-Kaarli kiriku altar
106. Tallinna Niguliste kirik
107. Tallinna Niguliste kiriku kantsel
108. Tallinna Niguliste kiriku sisevaade
109. Tallinna Oleviste
110. Tallinna Pühavaimu
111. Tallinna Pühavaimu kiriku sisevaade
112. TallinnaPühavaimu kiriku orel
113. Tallinna Rootsi-Soome Mihkli kirik
114. Tallinna Rootsi-Soome Mihkli kirik (sisevaade)
115. Tallinna Piiskoplik Toomkirik
116. Tallinna Piiskoplik Toomkirik altar
117. Tallinna Piiskoplik Toomkirik orel
118. Tallinna Piiskoplik Toomkirik kantsel
119. Tallinna Piiskoplik Toomkirik uks
120. Tapa
121. Tartu-Jaani
122. Tartu-Maarja
123. Tartu-Pauluse
124. Tartu-Pauluse kiriku altar
125. Tartu-Pauluse kiriku altarikuju
126. Tartu-Peetri
127. Tartu-Peetri (sisevaade)
128. Tartu Ülikooli
129. Tarvastu
130. Tori
131. Torma
132. Tõstamaa
133. Türi
134. Urvaste
135. Vaivara
136. Valga
137. Valjala
138. Varbla
139. Vastseliina
140. Vigala
141. Viljandi Jaani
142. Viljandi Pauluse
143. Viru-Jaagupi
144. Viru-Nigula
145. Vormsi
146. Võnnu
147. Võru
148. Väike-Maarja
149. Vändra
150. Äksi

TUTVUSTAME KIRJANDUST

NUMISMAATIKA: Sissejuhatuseks numismaatikasse on ilmunud J. Niine «Mündihuvilistele» (Tallinn, 1976, 80 lk. + 14 tabelit) eesti keeles. Vene keeles leidub märksa mahukam «Словарь Нумисмата» 1982. aastast (H. Feugler jt., Moskva, 328 lk.), saksakeelse «Transpress Lexikon Numismatik» (Berlin, 1976, 429 lk.) tõlge. Ka viimane on meil mitmel korral müügil olnud.

Konkreetsetest mündikataloogidest on olnud kättesaadavad NSV Liidu müntide kataloogid: П. А. Шарин «Монеты СССР» (Москва, 1971, 182 lk.) ja А. А. Щелоков «Монеты СССР / Coins of the USSR» (Москва, 1986, 189 lk.). Mõlemates on toodud ära palju erivariante mida üldkataloogides ei ole, puuduvad aga hinnad.

NSV Liidu müntide ja paberraha kataloogidest on müügil olnud ka Poolas välja antud «Znaki pieniezne ZSRR 1917—1982» (dr. Marian Kowalski, 1983, 169 lk.), kus on ära toodud ka kõigi sedelite ja müntide hinnad poola zlottides.

NSV Liidus ilmunud Venemaa müntide kataloogidest on uuem ja täielikum В. В. Узеников'i «Монеты России 1700—1917 / Russian coins» (Москва, 1985, 502 lk.).

1989. aastal lisandus sellele А. С. Мельников'i «Русские монеты от Ивана Грозного до Петра первого» (Москва, 318 lk. + tabel). Kummastki me ei leia aga hindu.

Eraldi vene müntide kohta koos hindadega ilmub juba mitmendas väljaandes R. Harrise, «A. Guidebook of Russian coins», kus on hinnad dollarites, igale erimile kolme säilivusastme kohta (3. v.a., 1983, 184 lk.).

Baltimaadel käibel olnud ja siin mündítud rahade kohta on olemas Д. Феодоров'i «Монеты Прибалтики XIII—XVIII столетий» (Tallinn, 1963, 431 lk.), mille kogu trükk 3000 eks. ideoloogilistel põhjustel ametlikult hävitati. Uus, korrigeeritud trükk (numismaatiline osa täiendatud A. Molvõgini poolt) ilmus 1966. aastal (Tallinn, 422 lk.).

(Järg 8. lk.)

TUTVUSTAME KIRJANDUST

(Algus 7. lk.)

Baltimaade kohta on kuni tänaseni täiuslikem väljaanne A. Platbärzdise «Coins and Notes of Estonia, Latvia, Lithuania» (Stockholm, 1968, 123 lk.). Mingi tiraaži jääk pääses kusagilt müügile ja seda oli võimalik äsja Soome Numismaatikute Liidust osta hinnaga 70 SMK.

Olulist teavet meie aladel liikuvate müntide kohta saab ka Ahlström, Almeri, Jonssoni kataloogist «Sveriges besittningsmynt» (2. v.a., Stockholm, 1982, 205 lk.) ja Rootsi müntide kohta õige mitmest väljaandest. Meil levinuim on ehk H. Glück «Årtalsförteckning över SVENSKA MYNT».

Soome müntide kohta lastakse pea igal aastal välja mitu hinnakirja, mille hinnad on 25—30 SMK. Kapitaalne teos «Suomessa käytetyt rahat» (E. Borg, Helsinki, 1976, 2. tr., 656 lk.) hõlmab ka Soomes käibel olnud Vene rahasid.

1980. aastal ilmunud sama autori raamatus «Rahan väärti», on eriti mahukas Soome ja Vene paberrahade allkirjade süstemaatika. Raamatu esialgne hind 100 SMK on tänaseks kahekordistunud. Mõlemas E. Borgi teoses on palju sellist lisainformatsiooni, mida teistest üldkataloogidest ei leia.

Tänapäevane üldtunnustatud parim kogu maailma haarav kataloog on «Standard catalog of WORLD COINS», mille autoreiks on Chester L. Krause ja Clifford Mishler. 1989. a. väljaandes on 1792 lehekülge ja 47 653 fotot. Kataloogi on haaratud kogu maailma riikide mündid 1801. kuni 1988. aastani. Värske väljaande hind Soomes oli 430 marka. Meil võib mõne vanema aastakäigu leida juba 250 rublaga. Kataloogi väärtust tõstab see, et on eraldi hinnatud igat väljalaske aastat ja hinnad on toodud nelja säilivusastme kohta.

FILOKARTIA:

Eesti postkaardialasest kirjandusest saab ainsa raamatuna nimetada ala tutvustavat Valdeko Vende «Filokartiat» (Tallinn, 1981, 71. lk + 16 tahvlit).

Postkaardialast teavet on lisandunud veel õige mitmes näitusekataloogis nii postkaardikirjastajate, kui mitmesuguste postkaardisarjade kohta.

Venekeelsena on vastavate üldise sisuga väljaannete hulk suurem, kuid kataloogina on ilmunud vaid leningradlaste poolt välja antud «Peterburg—Petrograd—Leningrad postkaartidel 1895—1945» (Leningrad, 1984, 307 lk. + lisad), millele on ilmunud väike sissejuhatus eraldi brošüürina S. Samuilkovski sulest (Leningrad, 1985, 28 lk.). Kataloogis on kirjeldatud üle 9000 postkaardi, ja antud lubadus, et peatselt ilmub lisaköide kõigi kaartide illustratsioonidega, kuid siiani ei ole mingit teadet selle köite ilmumisest meieni jõudnud.

Rahvusvahelistest üldkataloogidest on populaarsemad Neudini «Cartes Postales», mille 7. väljaandes (1981) oli 542 lk. ja 600 illustratsiooni.

IPM-Catalogue of Picture Postcards and Year Book. 16. väljaandes (1990) on 256 lehekülge.

Stanley Gibbons. Postcard catalogue. 4. väljaandes (1985) on 322 lehekülge.

RF Picture Postcard Catalogue 1990 (Essex, 1989, 168 lk.).

Kõigis nendes on rikkalikult illustratsioone ning antud ülevaade eri teemade kaupa (ka kunstnike järele) koos hindadega. Täpsemalt on ära toodud oma maa vaatekaartide loetelu.

Eriti rikkalik on viimasel ajal igasuguste temaatiliste postkaardikataloogide valik, millest aga räägime mõni järgmine kord, samuti Soome väga laialdasest postkaardikirjandusest.

*

Ajakirjas «Filatelija SSSR» hakkas eraldatava lisana alates käesoleva aasta esimesest numbrist ilmuma margikataloog. Sisuks: Venemaa keskse postiadministratsiooni väljaanded aastail 1857—1917; vene post välismaal; Poola ja Soome väljaanded aastani 1917; Vene NFSV (kodusõja aegsed ja kohalikud väljaanded); Ukraina; Valgevene; Taga-Kaukaasia; Kesk-Aasia; Tuva Rahvavabariik; Balti vabariigid; sõjaväe administratsiooni väljaanded; semstvopost. Teksti täiendavad värvilised illustratsioonid. Esitatakse markide suhteline vahetusväärtus. Kataloogi ilmumise kestus pole teada. Veebruarinumbriga jõuti Venemaa keskse postiadministratsiooni väljaannete tutvustamisega 1917. aasta märtsikuusse.

*

Eesti Raamatuühingu kuulehe «Ambur» toimetajaks on tuntud kollektsionäär Ülo Kiiler. Nii on ka igati loomulik, et lehes kogujailegi huvialast lugemist leidub. Lisaks bibliofiiliale on kahes esimeses numbris pikemalt juttu Eesti Vabadusristist ja Tallinna Eksliibriseklubist.

*

Filateeliaartiklid väljaandes «Side, raadio, televisioon»

(Algus eelmises numbris)

1989 Nr. 12: TALLINN—SCWERIN '89 (E. Valpi). Ülevaade filateelianäitusest.

1990 Nr. 1: KÜMNES «BALTFIL» (T. Jüriado). Žürii tööst, näituse tulemused.

1990 Nr. 2: Filateeliaartikkel puudub, sisaldab nagu enamik väljaande numbritest ülevaate NSVL uudismarkidest.

Club «Baltic»

Saku Eksperimentaalõlletehase juures asub kollektsionääride klubi «Baltic».

Klubi ühendab õllereklaamvahendite (etikettide, õllekruusi aluste, pokaalide, märkide, pudelite, õllepurkide jne.) kollektsionääre Eestist, Lätist ja Leedust.

Klubil on oma infoleht, mida saadetakse klubi liikmetele. 1989. a. ilmus neli «INFO» numbrit.

Klubi aadress: 200 033 Tallinn pk. 2086. Esimees Mati Piisner.

Kuulutused

Vastused saata aadressil: 200 090 Tallinn, postkast 3435 ja lisada kuulutuse indeks.

HK-7. Vahetan Venemaa ja Saksamaa väikevääringute kronoloogilised kogud Soome, Skandinaaviamaade või Tšehhoslovakkia müntide vastu.

Pakun SDV, SFV, Lääne-Euroopa ja ülemere postkaarte. Vastu soovin NSVL, Aasia, Aafrika ja ülemere-postmarkide uudiseid (alates 1990. a.). Kirjavahetus saksa keeles. Rolf Usadel, Wiesental 14, Fach 14—05, DDR 8801, Spitzkunnersdorf.

HK-8. Ostan Eesti markide kataloogi.

Toimetus võtab vastu kuulutusi vabariigi kollektsionääridelt avaldamiseks lehe tagaküljel hinnaga 75 kop. veeru vertikaalmillimeeter. Rahakaart koos tekstiga saata aadressil 203 200 Kärdla, Nõukogude 5. Arenduskeskus «Leiger». Miinimumsumma (1 rida) = 6 rubla.

Reklaami avaldamine kokkuleppel toimetajaga tel. 55 67 86.

TOIMETUSE ÕIENDUS

«Hiiu Kogujas» nr. 1 ilmunud A. Golubeva artiklis mainitud brošüüri «100 aastat filateeliat Eestis» autoreiks olid lisaks V. Vihmanile ka H. Kruuse ja A. Must. EFL õige telefon on 45-37-41.

*

Eesti NSV Raamatuühingu aadress on Narva mnt. 5, II korrus.

Toimetaja **Jaan Otsason**

Toimetuse aadress:
200 090 Tallinn, pk. 3435.
Väljaandja: arenduskeskus «Leiger», aadress 203 200 Kärdla, Nõukogude v. 5.

Haapsalu Tr. Kärdla os. 04. 90. Tell. nr. 250. 5000. Maht 1 trp.

Hind 50 kop.